
Duurzaam verbonden

De beoefening van zen en de milieu crisis

Michael Olbrich-Majer - Darmstadt (Duitsland)

Mijn eerste contact met zen was een korte televisie uitzending, een reportage over een tempel in Japan. In die tijd - ik was een jonge ecologie activist uit de jaren '70 - vond ik het spaarzaam omgaan met water door de monniken voor hun ochtend toilet voorbeeldig. En dat in het regenachtige Japan ! Wat ook indruk op mij maakte was dat ze zich met een stok lieten slaan om niet in te slapen tijdens zazen; ik merkte dat ze het ernstig namen!

Vandaag ben ik zelf monnik, en voor mijn ochtend toilet heb ik niet meer dan twee minuten warm water nodig. Om zich in te zepen moet de douche niet aan staan.

Heeft de geest van zen iets te maken met het milieu ?

Ik ben zelfs verrast dat deze vraag gesteld wordt. Want de traditionele Japanse cultuur leeft in nauw contact met de natuur. Als zen beoefenaars leven wij in een geest van mededogen en kennen wij de woorden van Dôgen " De Weg van de Boeddha kennen, is in eenheid leven met de 10.000 dingen." Dus, dit gezegd zijnde, kan het pijnlijk zijn te weten dat er soorten aan het uitsterven zijn, dat andere mensen lijden van de klimaatverandering die wij mee veroorzaakt hebben. Het kan ons diep raken dat andere mensen onze informatica afval in stortplaatsen dumpen die branden als de hel.

De aanvaarding van de constatactie van het lijden dat gelinkt is met onze ecologische voetafdruk is een goede zaak. Met onze huidige levenswijze consumeren wij het overeenkomstige van twee planeten Aarde. En wij produceren een enorme hoeveelheid karma, die ook zwaar zal wegen op de toekomstige generaties en hun vrijheid zal beperken. Zo veranderen zelfs de zekerheden van de Diamant soetra : " In het begin zijn bergen, bergen, en rivieren, rivieren. Dan zijn bergen geen bergen meer, en rivieren geen rivieren meer. En uiteindelijk zijn bergen opnieuw bergen, en rivieren opnieuw rivieren. "

Zelfs wij, boeddhisten, moeten ons realiseren dat niets meer zal zijn zoals vroeger, zelfs de bergen en de rivieren. Want wij leven in een heel ander tijdperk, de anthropoceen is : de consequenties van onze daden als mensheid modelleren de planeet op onomkeerbare wijze. Bij gevolg is, ten laatste nù noodzakelijk: een verruimd bewustzijn, een ik dat alle gevoelige wezens en de natuur omvat. Een dergelijke eenheid is wat, twintig jaar geleden, Arne Naess en Joanna Macy bedoelden met de term 'diepte ecologie'.

Wat kunnen wij doen ?

De juiste visie, de juiste handeling, de juiste bestaansmiddelen zijn elementen van het Achtvoudige Pad, die uiteraard ook een ecologische dimensie hebben door onze intieme band met de wereld. Onze motivatie zou bijgevolg het mededogen moeten zijn voor alle wezens, met daarbij inbegrepen de toekomstige wezens, en niet de ecologische angst voor onszelf. Dit is gebaseerd op de motorische krachten van deze negatieve evolutie : in zazen merken wij dat er

-----

niet veel nodig is om het geluk te ervaren. Roland Rech citeert vaak : “ Alles is er, we hoeven het slechts te realiseren. “

Laten we dus beginnen met ons af te vragen wat wij echt nodig hebben. Wat zijn de effecten van onze handelingen op andere mensen en wezens in verre landen, maar ook hier. Het lijkt moeilijk, maar wij zijn op weg met veel andere personen. Wat onze impact op het milieu betreft, zijn vele dingen eenvoudig en banaal, terwijl andere een gezamenlijke politieke actie en sociaal engagement vergen. Het ene gaat niet zonder het andere. Het komt er uiteindelijk op aan om onze levenswijze te corrigeren die immense bevoorradingen vraagt en van onze materiële en immateriële doelstellingen in het leven weer in evenwicht te brengen.

De cultuur van Zen is, zoals de hele Japanse cultuur, nauw verbonden met de ervaring van de natuur : koans met stenen, lotus bloemen, tempels op de bergen, de spontane overgang van de dagelijkse modus naar het universeel bewustzijn : een diepe appreciatie van de natuur is aanwezig in de beelden van de geschriften. Van daar uit kunnen wij enkele deugden uit de Lotus sutra in praktijk brengen : los laten en zogenaamde verlangens en noodzakelijkheden verminderen, door ze te onderzoeken en op deze manier een fuse te geven aan hen die na ons zullen komen alsook een ethische attitude, doortastendheid en een constante en oprechte inspanning.

Het klimaat kan nog gered worden. Maar het is te laat voor de uitsterving van rassen en voor het stikstof dat het gevolg is van een excessieve bemesting, die biotopen in het water en op de aarde aantast. Op dit gebied hebben wij, menselijke wezens, zoveel schade toegebracht dat onze planeet niet meer kan genezen. Voor ons in centraal Europa (nota van de vertaler : Duitsland) is factor 5 van kracht voor de bescherming van het klimaat ! Wij moeten van 11 ton naar 2 ton CO2 overschakelen, rekening houdend met het wereld referentie gemiddelde.

De levenswijze moet dus herzien worden, en dat gaat ook onze zen activiteiten aan, onze zen dojo's ! Bij voorbeeld met de CO2 calculator van het Duitse Federale Agentschap voor het Milieu : <https://uba.co2-rechner.de>. Blijven we nog even bij het klimaat. Wat de meeste schade aanricht, is de mobiliteit, vooral met het vliegtuig, en de verwarming, en veruit het meest de grotere elektriciteit consumptie, de privé en de collectieve consumptie, en de voeding. Thuis, op het werk, in de dojo zijn er vijf voorzorgsmaatregelen die bijdragen tot klimaat bescherming : verminderen, recycleren, en stappen (of het openbaar vervoer gebruiken) en moderniseren, met een energetische efficiëntie.

Wat de consumptie van grondstoffen betreft, kan het raadzamer zijn van met een oude 2pk te blijven rijden totdat deze uiteenvalt, in plaats van een nieuwe Tesla te kopen. Vliegereizen kunnen deels gecompenseerd worden door giften voor klimaat beschermende maatregelen, zoals bij voorbeeld herbebossing. Een bescheiden maar even belangrijke bijdrage is eveneens een bewuste voeding, en vooral : minder vlees. De klimatologische impact van onze voeding wordt gehalveerd met : vegetarisch, biologisch, regionaler en seizoensgebonden.

Het is daarbij ook logisch van politiek actief te worden in deze richting, met bijvoorbeeld zoals in de dojo van Frankfurt een zazen in open lucht tijdens de vrijdag betogingen voor het klimaat, of met concrete initiatieven.

Ten slotte moet de vraag gesteld worden of in de toekomst connectiviteit en vrijheid nog verbonden kunnen worden, of indien we natuurlijke of sociale beperkingen zullen moeten aanvaarden. Hiervoor is het noodzakelijk om een nieuw bewustzijn te ontwikkelen. We moeten dit rustig doen, in de vreugde van de Weg van Zen te mogen volgen, wetende dat dit pad de geest vreedevol maakt , en in de hart attitude die in de diepte de vrijheid van de anderen (h)erkent.